

УДК 658

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ГОЛОВНОГО ЧИННИКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Макаренко М.В., д.е.н., доц., завідувач кафедри «Менеджмент та підприємництво на морському транспорті» Азовського морського інституту Одеської національної морської академії, м. Маріуполь

Шайхатдінов А.З., к.іст.н., доцент, доцент кафедри інтелектуальної власності і права ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь

Макаренко М. В., Шайхатдінов А. З. Напрямки вдосконалення регіональної інноваційної політики як головного чинника конкурентоспроможності регіонів України.

У статті обґрунтована важливість і значимість регіональної інноваційної політики у формуванні й зміцненні конкурентного потенціалу регіонів. Запропоновані основні напрямки й принципи регіональної інноваційної політики, які повинні сприяти розширенню їх інноваційного потенціалу й прискоренню їх економічного розвитку. Розглянуті основи інноваційної політики на національному й регіональному рівнях для відбиття деяких ключових пріоритетів інноваційної діяльності в операціях. В статті зроблений висновок, що з урахуванням подібності досвіду країн, що розвиваються в інноваційній сфері і їх сильних сторін в області технологій ці країни можуть бути прийняті в якості природних стратегічних взаємних партнерів у зусиллях по подоланню технологічної прірви. Для виконання цієї ролі потрібно створити правильну основу для доступу до наукових, технологічних і інноваційних ресурсів у країнах, що розвиваються. Технологічні й інноваційні ресурси регіонів різних країн будуть мати вирішальне значення для налагодження зв'язків компаній і організацій країн, що розвиваються із глобальною економікою знань із метою прискорення процесів розвитку. Усе це повинне будуватися на розумінні того, що: інновації – це багатогранний, у вищій мері інтерактивний процес, що інтегрує науку, технологію й виробництво, і для сприяння розкручуванню добродійних спіралей росту продуктивності, технологічного прогресу й структурних перетворень в усьому світі необхідно нове стратегічне мислення.

Makarenko M., Shayhatdynov A. Improvement rehyonalnoy direction ynnovatsyonnoy Policy How Glavnyi factor of competitiveness of regions of Ukraine.

In the article the importance and significance of regional innovation policy in shaping and strengthening the competitive potential of the regions. The main directions and principles of regional innovation policy, which should help to increase their innovative potential and to accelerate their economic development. The basics of innovation policy at national and regional levels to reflect some of the key priorities of innovation in operations. The article made a platoon that, given the similarity of experience developing in innovation and their strengths in the field of technologies could be taken as a natural strategic partners in mutual efforts to overcome the technology gap. To fulfill this role you need to create the right framework for access to scientific, technological and innovative resources in developing countries. Technological and innovative resources of regions of different countries will be crucial for networking companies and organizations in developing countries to the global knowledge economy in order to accelerate the development process. All this should be based on an understanding that innovation - is a multifaceted, highly interactive process as integrating science, technology and production, and to facilitate the promotion of charitable spirals productivity growth, technological progress and structural change in the world needs a new strategic thinking.

Макаренко М.В., Шайхатдинов А.З. Направления совершенствования региональной инновационной политики как главного фактора конкурентоспособности регионов Украины.

В статье обоснована важность и значимость региональной инновационной политики в формировании и укреплении конкурентного потенциала регионов. Предложены основные направления и принципы региональной инновационной политики, которые должны способствовать расширению их инновационного потенциала и ускорению их экономического развития. Рассмотрены основы инновационной политики на национальном и региональном уровнях для отражения некоторых ключевых приоритетов инновационной деятельности в операциях. В статье сделан взвод, что с учетом сходства опыта развивающихся в инновационной сфере и их сильных сторон в области технологий страны могут быть приняты в качестве естественных стратегических взаимных партнеров в усилиях по преодолению технологической пропасти. Для выполнения этой роли нужно создать правильную основу для доступа к научным, технологическим и инновационным ресурсам в развивающихся странах. Технологические и инновационные ресурсы регионов разных стран будут иметь решающее значение для налаживания связей компаний и организаций развивающихся стран с глобальной экономикой знаний с целью ускорения процессов развития. Все это должно строиться на понимании того, что инновации - это многогранный, в высшей мере интерактивный процесс, интегрирующий науку, технологию и производство, и для содействия раскрутке благотворительных спиралей роста производительности, технологического прогресса и структурных преобразований во всем мире необходимо новое стратегическое мышление.

Постановка проблеми. Перехід на інноваційний шлях економічного й соціального розвитку для України є обов'язковою умовою для її виходу на провідні позиції в сучасному світі в умовах глобалізації. Серед широкого різноманіття методів, форм, способів та шляхів, завдяки яким досягне значне прискорення процесу становлення інноваційної економіки, особливе місце займає інноваційна політика, котра формується у регіонах .

Питання формування та впровадження регіональної інноваційної політики для підвищення конкурентоспроможності регіонів в українській економіці стали в останні роки предметом численних досліджень вітчизняних учених - економістів. Закордонними вченими встановлене, а практикою розвинених країн підтверджене, що інноваційна регіональна політика виступає джерелом підвищення ефективності виробництва, зростання його конкурентоспроможності, нарощування добробуту населення.

Інноваційна регіональна політика здобуває все більше визнання в органах державної влади, де розглядається зміст й вектори реалізації цієї політики. Однак у вітчизняній науковій літературі поки однозначно не визначені основні положення регіональної інноваційної політики, її масштабність й необхідні складові.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній літературі питанням управління формування інноваційної регіональної політики, проблемам зростання конкурентоспроможності регіонів присвятили свої роботи такі вчені, як Данько М., Миколаїв А., Кокурін Д., Лісін Б., Денисюк В. та ін. Перехід на інноваційний шлях економічного та соціального розвитку для України супроводжується багатьма проблемами, але є обов'язковою умовою для її виходу на світовий рівень та потребує ґрунтовних досліджень.

Метою статті є дослідження напрямів вдосконалення регіональної інноваційної політики як головного чинника конкурентоспроможності регіонів України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реалізація повного інноваційного потенціалу регіону потребує внесення значних змін в засоби управління економікою, з тим щоб зробити її зорієнтованою на підвищення конкурентоспроможності та розвиток.

Шляхи й засоби рішення завдання необхідно також буде повною мірою вивчити в рамках політики й практики як на національному так і регіональному рівнях. Так, наприклад Донецька область має значний науковий потенціал, який повинен стати основою науково-технічного та інноваційного розвитку та визначати перспективний соціально-економічний уклад регіону. Спостерігається позитивна тенденція зростання обсягів виконаних наукових та науково-технічних робіт. Починаючи з 2000 р. питома вага підприємств, котрі займалися інноваціями постійно знижувалася, тому що питома вага промислових підприємств котрі

впроваджували інновації також скорочувалася. Наукоємність промислового виробництва України складає близько 0,3%, що на порядок менше світового рівня. За випуском продукції 3-й технологічний уклад в Україні сьогодні складає майже 58%, 4-й технологічний уклад - 38%, і лише 4% - 5-й технологічний уклад.

Поясненням такої негативної ситуації є відсутність фінансування як на підприємствах, котрі займалися інноваціями, так і там, де вони впроваджувалися. За даними досліджень, проведеним Держкомстатом України, інноваційну діяльність вітчизняних підприємств стримують: відсутність фінансування (відповідь 86% респондентів), високі витрати (40%), відсутність коштів у замовника (40%), високі кредитні ставки (39%), недосконалість законодавства (32%), труднощі із сировиною й матеріалами (29%), високий економічний ризик (24%), відсутність попиту на продукцію (15%), недостатня інформація про ринки збуту (11%) [1, 237].

Для успішного вирішення питань пов'язаних з формуванням ефективної регіональної інноваційної політики пропонується ряд принципів, на яких можна було б побудувати концептуальну основу співробітництва між регіонами як усередині держави, так і за його межами в сфері технологій і інновацій. Насамперед, короткострокові завдання, пов'язані з відкритістю торгівлі й імпортом ресурсів для процесів індустріалізації, повинні бути пов'язані з більш довгостроковими цілями технологічного розвитку світу, що розвивається, у цілому. Отже, концептуальна основа співробітництва здатна допомогти в ув'язуванні інтересів регіонів усіх зацікавлених країн у цій надзвичайно важливій області. Крім того, хоча технології й знання є ключовими ресурсами для процесів ліквідації відставання (і конвергенції), завдяки яким багато країн переймають ідеї й концепції від передових індустріальних країн, нагромадження технологічного потенціалу буде неможливим без чітко сформульованої політики й інституціональної підтримки міжнародного співтовариства й самих країн. У зв'язку із цим у рамках такої концептуальної основи країнам, що розвивається пропонується зміцнювати їхнє співробітництво з особливим акцентом на взаємодії в сфері технологій і інновацій. Рекомендується узяти на озброєння концептуальну основу, що заохочує взаємодію на трьох різних рівнях: - обмін досвідом в області розробки політики й формування основ політики в сфері технологій й інновацій; - обмін технологіями й забезпечення їх потоків з метою нарощування потенціалу частки й державного секторів в області освоєння технологій; - передача технологій у ключові сектори, що мають важливе значення для благополуччя населення, такі як сільське господарство, охорона здоров'я, зміна клімату й поновлювані джерела енергії. Такого роду концептуальна основа співробітництва регіонів у сфері технологій і інновацій повинна виходити за рамки встановлення пріоритетів і політичних декларацій; вона повинна забезпечувати чіткий орієнтир для вживання конкретних заходів. Нижче приводиться ряд принципів, які могли б послужити фундаментом для такого роду міжнародної концептуальної основи. Ці принципи впливають із деяких важливих питань у контексті обміну технологіями й інноваціями на глобальному рівні й між країнами, що розвивати. Вони коротко описуються нижче.

1. Технологічні потреби всіх країн, що розвивати повинні бути краще відбиті в рамках поточного взаємодії між регіонами. Для подолання розриву між формальними й неформальними структурами проведення в значнім числі країн, що розвивати й сприяння розвитку внутрішнього потенціалу потрібно більш ініціативна взаємодія в задоволенні їх технологічних потреб на злагодженій і динамічній основі. Ця форма взаємодії не тільки породжує необхідність нарощування інвестицій у вищу освіту, професійну підготовку й підвищення кваліфікації самими країнами, але й повинна також підкріплюватися більш широким доступом на більш сприятливих умовах до можливостей для зміцнення потенціалу в сфері знань і технологій через, наприклад, міжфірмове співробітництво, спільні підприємства й ліцензійні угоди. Тому для переорієнтації економіки країн, що розвивати на діяльність, спрямовану на підвищення доданої вартості й збільшення прибутковості інвестицій, винятково важливе значення має підтримка діяльності на базі знань; 2. Необхідно більш ініціативно ділитися досвідом країн у справі зміцнення інноваційного потенціалу. Країни з

ринковою економікою, що формується, реалізують різноманітні заходи політики й стратегії в промисловій сфері й сфері розвитку для сприяння ліквідації технологічного відставання. Найважливішим компонентом таких стратегій є інноваційна політика. Під основами інноваційної політики можна розуміти цілеспрямовані заходи й стимули, забезпечувані урядами для заохочення інтерактивного навчання й взаємодії між усіма економічними й неекономічними суб'єктами в системі. Така політика відіграє найважливішу роль у подоланні недоліків ринкового механізму, які перешкоджають технологічному прогресу і які є повсюдним і широко розповсюдженим явищем, особливо в країнах, що розвивати. Обмін досвідом проведення такої політики має актуальне значення в силу двох основних причин. Насамперед, це є корисним для винесення загальних уроків і виявлення передової практики в питанні про те, як країни, що розвивається можуть сприяти ліквідації економічного відставання. По-друге, цей досвід може бути також украй повчальним для визначення можливих варіантів політики, спрямованої на заохочення зв'язків між різними аспектами інноваційних систем. Хоча не всі заходи будуть застосовні у всіх країнах на універсальній основі, обмін цим досвідом дозволить виявити для країн, що розвивати цілий спектр можливих варіантів політики, які можна використовувати для заохочення інвестицій, ув'язування захисту прав інтелектуальної власності з інноваційною політикою, ув'язування розвитку підприємництва з інноваційною політикою, координації дослідницької діяльності між університетами й промисловістю і т.д.; 3. Нагромадження знань необхідно заохочувати через альянси й передачу технологій. Необхідна рішуча переорієнтація співробітництва регіонів у сфері технологій і інновацій з особливим акцентом на заохоченні освоєння технологій на основі власного багатого й різноманітного досвіду країн. Протягом десятиліть у рамках міжнародних дискусій країни, що розвивається домагалися доступу до деяких з засобів такого нагромадження знань, зокрема каналам передачі технологій. Технологічний розвиток має на увазі щось більше, ніж просте заохочення імпорту технологій через канали прямих іноземних інвестицій або торгівлі засобами виробництва. Як уже згадувалося, більш вирішальне значення має зміцнення потенціалу за рахунок розвитку навичок і передачі операційних і експлуатаційних ноу-хау, які стимулюють економічний прогрес. Механізми технологічного співробітництва надають можливості обміну досвідом в області зміцнення технологічного потенціалу й передачі технологій. Більше того, в умовах країн, що розвивати ці механізми можуть бути особливо доречними, оскільки перед цими країнами коштують спільні завдання в області розвитку. Такі механізми можуть доповнювати, що вже вживають зусилля по стимулюванню передачі технологій між регіонами за допомогою посилення акценту на освоєнні технологій і зміцненні місцевого інноваційного потенціалу. Одним з таких механізмів є створення стратегічних технологічних альянсів між деякими країнами, що розвивати, насамперед країнами з ринковою економікою, що формується, і іншими країнами, що розвивати, для сприяння нагромадженню знань у секторах, де вже досягнутий певний рівень внутрішнього технологічного потенціалу. Ще одним інструментом, який країни могли б використовувати, на особистому прикладі експериментуючи з різними рішеннями, є передача технологій і обмін нематеріальними ноу-хау; 4. Для підтримки зміцнення технологічного потенціалу прямі іноземні інвестиції повинні бути в більшій мері орієнтовані на технології. Багато країн використовують прямі іноземні інвестиції як важіль для сприяння освоєнню технологій і зміцненню інноваційного потенціалу. Прикладом країни, яка вживала зусилля для використання прямих іноземних інвестицій як джерела технологій у рамках своєї загальної стратегії промислового розвитку, є Республіка Корея. Є приклади, коли прямі іноземні інвестиції давали позитивні результати з погляду зміцнення національного технологічного потенціалу. Цікавими прикладами країн, у яких уряди заохочували передачу нематеріальних ноу-хау іноземними компаніями-інвесторами місцевим партнерам, є Уганда й Ефіопія. Ці приклади показують, що прямі іноземні інвестиції можуть використовуватися в комбінації з різними іншими заходами політики. Однак у цілому між інноваційною політикою й політикою в області прямих іноземних інвестицій в країнах часто відзначається розрив. Цей розрив необхідно подолати за рахунок розробки основ інноваційної політики, які дозволили б

країнам-одержувачам реалізувати потенціал прями іноземні інвестиції для освоєння технологій; 5. Для вирішення спільних завдань країнам, що розвивається слід об'єднати технологічні ресурси. Перед усіма країнами тією чи іншою мірою стоїть певний спектр завдань в області розвитку. Вони потребують технологічних інновацій і платформах, які сприяють більш упорядкованому переходу до "конкурентоспроможної економіки", допомагають розв'язати завдання, зв'язані зі зм'якшенням зміни клімату й адаптацією до нього, стимулюють використання стійкої енергії й технологій на базі поновлюваних джерел енергії, а також сприяють поліпшенню стану охорони здоров'я й продовольчої безпеки. Для рішення всіх цих технологічних завдань можна розробити загальні заходи.

У всіх цих областях рівень потенціалу вітчизняних компаній у багатьох країнах, що розвивати є недостатнім для підтримки формування традиційних форм технологічних альянсів. Тому необхідно створювати нові альянси, що дозволяють розробляти конкретні види технологій, що мають вирішальне значення для країн, що розвивається. Країни, що розвиваються могли б також сприяти обміну вже існуючими знаннями у важливих секторах і галузях, який дотепер не носив систематичного характеру. Досвід країн в справі зміцнення інноваційного потенціалу має особливо актуальне значення для подолання технологічного розриву; більше того, їхні технології найчастіше краще піддаються також місцевій адаптації в інших країнах, що розвивати через подібні умови, і тому вони в більшій мірі підходять для цих країн. Запропоновані основні напрямки інноваційної політики регіонів не є вичерпними, але допомагають прокласти шлях уперед. Крім того, їх не слід тлумачити як єдині для країн, що розвиваються, особливо країн з ринковою економікою, що формується, у питаннях зобов'язань у сфері технологій. Заходи політики, які тут пропонуються, покликані полегшити технологічне співробітництво між регіонами через орієнтовані на довгострокову перспективу інститути у всіх країнах, що розвиватися у ролі як постачальників, так і одержувачів технологічних знань у рамках спільних проєктів. Основи регіональної інноваційної політики можна підкріпити наступними стратегічними заходами, конкретно орієнтованими на заохочення співробітництва регіонів у сфері технологій і інновацій.

Координація місцевої й регіональної інноваційної політики з ініціативами окремих регіонів. Між національною й регіональною політикою в сфері технологій і інновацій часто бувають розбіжності. Крім того, оскільки деякі країни, що розвивається лише недавно стали значимими джерелами нагромадження технологічних знань, багато існуючих інструментів політики прямо не пов'язані зі співробітництвом у цій області. Для відбиття нової дійсності й визнання країн, що розвивати в якості націлених на довгострокову перспективу партнерів у справі зміцнення технологічного потенціалу цю ситуацію необхідно в корені змінити в рамках установа нового курсу в політику як на національному, так і на регіональному рівнях.

У якості частини цієї роботи необхідно переглянути основи інноваційної політики на національному й регіональному рівнях для відбиття деяких ключових пріоритетів інноваційної діяльності в операціях. Для безпосереднього заохочення технологічного співробітництва регіонів потрібно прийняти цілий ряд заходів політики, які містять у собі наступні аспекти, але не обов'язково обмежуються ними: -ув'язування прямих іноземних інвестицій зацікавлених країн із чітко встановленими вимогами в області технології й нематеріальних ноу-хау;-надання/використання існуючого державного фінансування для заохочення науково-технічного співробітництва між зацікавленими країнами в пріоритетних секторах (у межах їх регіонів або навіть за їхніми межами); -забезпечення спеціальних стимулів і податкових пільг місцевим компаніям в обмін на створення ними спільних підприємств або висновок спільних виробничих угод з компаніями із країн, що розвиваються з заостренням уваги на придбанні технологій; -забезпечення стимулів для іноземних компаній із країн, що розвиваються, насамперед країн з ринковою економікою, що формується, таких як спеціальні податкові знижки або гарантії в рамках державних закупівель, в обмін на створення виробничих потужностей і передачу ноу-хау місцевим компаніям; -надання послуг технологічних інкубаторів для підтримки застосування нових технологій у місцевій промисловості при сприянні компаніям країн, що розвиваються, насамперед країн з ринковою

економікою. Забезпечення стимулів для переорієнтації на види діяльності з більш високою доданою вартістю. Для доведення до мінімуму ризику того, що місцеві компанії так і залишаться замкненими на нижніх ланках глобальних виробничих мережах при малих або нульових шансах на просування нагору по виробничому ланцюжку створення доданої вартості, необхідні цілеспрямовані заходи політики в підтримку їх участі в діяльності, що забезпечує більш високу додану вартість. У цьому контексті діяльність, що забезпечує більш високу додану вартість, тісно зв'язана, але при цьому повністю не ототожнюється з обробною промисловістю, хоча цей сектор, поза всяким сумнівом, має життєво важливе значення для структурних перетворень. Концепція більш високої доданої вартості повинна мати на увазі також підвищення соціальної доданої вартості на основі інноваційної діяльності, що по своїй суті припускає забезпечення вв'язування інноваційної діяльності з місцевими потребами, а також стимулювання слухного й інклюзивного розвитку і його орієнтацію на бідні верстви населення. Стимулюванню такої переорієнтації на підвищення рівня доданої вартості, особливо в країнах, багатих природними ресурсами, здатні допомогти інноваційні фонди як на національному, так і на секторальному рівнях.

Загострення уваги до політики країн з ринковою економікою на освоєнні технологій. Для забезпечення того щоб освоєння технологій становило важливий компонент взаємодії регіонів, зацікавлені країни могли б увести в дію заходи політики, що допомагають загострити увагу на взаємовигідному співробітництві в сфері технологій і інновацій.

Висновок. З урахуванням подібності досвіду країн, що розвиваються в інноваційній сфері і їх сильних сторін в області технологій ці країни можуть бути прийняті в якості природних стратегічних взаємних партнерів у зусиллях по подоланню технологічної прірви. Для виконання цієї ролі потрібно створити правильну основу для доступу до наукових, технологічних і інноваційних ресурсів у країнах, що розвиваються. Технологічні й інноваційні ресурси регіонів різних країн будуть мати вирішальне значення для налагодження зв'язків компаній і організацій країн, що розвиваються із глобальною економікою знань із метою прискорення процесів розвитку. Усе це повинне будуватися на розумінні того, що: інновації – це багатогранний, у вищій мері інтерактивний процес, що інтегрує науку, технологію й виробництво, і для сприяння розкручуванню добродійних спіралей росту продуктивності, технологічного прогресу й структурних перетворень в усьому світі необхідно нове стратегічне мислення.

Список використаних джерел.

1. Статистичний щорічник України за 2012 рік. – К.: Техніка, 2013. – 645 с.
2. Стратегия инновационного развития Российской Федерации на период до 2020 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.admkrsk.ru/citytoday/socialpolicy/projects/pril.pdf>
3. Максютя, А. А. Державна інноваційна політика. Проблеми сьогодення та шляхи вирішення // Інвестиції та інноваційний розвиток. – 2008. – № 3. – С. 6–9.
4. Программа экономических реформ на 2010 — 2014 год, «Зажиточное общество, конкурентоспособная экономика, эффективное государство» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf
5. Bloomberg's Global Innovation Index [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.globalinnovationindex.org/content.aspx?page=GII-Home>

Ключові слова: інноваційна політика, конкурентоспроможність, регіон, інновація, співробітництво, технологічні потреби, технологічне співробітництво.

Keywords: innovation policy, competitiveness, region, innovation, collaboration, technology needs, technology cooperation.

Ключевые слова: инновационная политика, конкурентоспособность, регион, инновация, сотрудничество, технологические нужды, технологическое сотрудничество.